

Tungkol Saan ang Modyul na Ito?

Ang mga salita ang pinakamabisang gamot na ginagamit ng sangkatauhan.

– Rudyard Kipling

Naniniwala ka ba sa kasabihan sa itaas? Naisip mo ba ang isang mundo na wala kahit isa man lang na salita? Paano mo sasabihin ang nais mo kung walang mga salitang maaaring gamitin para ipahayag ang mga ito? Paano kung may mga salita ngunit walang pangungusap? Sa palagay mo ba'y magkakaroon ng kahulugan ang iyong mga sinasabi? Maiintindihan mo ba ang ibang tao?

Magtuturo sa iyo ang modyul na ito kung paano sumulat ng iba't ibang uri ng pangungusap at talata na makatutulong sa iyong makipag-usap nang mas madali sa ibang tao. Nahahati ito sa tatlong aralin:

Aralin 1 – Ang Sining ng Pagsulat ng mga Pangungusap

Aralin 2 – Pagsulat ng Sarili Mong mga Hugnayang Pangungusap

Aralin 3 – Pagsulat ng mga Talatang May mga Hugnayang Pangungusap

Anu-ano ang mga Matututuhan Mo sa Modyul na Ito?

Pagkatapos mong pag-aralan ang modyul na ito, makakaya mo nang:

- ◆ ilarawan kung ano ang pangungusap;
- ◆ tukuyin ang iba't ibang bahagi ng pangungusap;
- ◆ tukuyin ang iba't ibang uri ng pangungusap;
- ◆ sabihin ang gamit sa talata ng mga hugnayang pangungusap;
- ◆ sumulat ng simpleng talatang naglalaman ng hugnayang pangungusap.

Bukod sa paglinang sa mga nasabing kakayahan sa itaas, makakukuha ka rin ng mahahalagang kaisipan tungkol sa kahalagahan ng kapayapaan sa ating buhay, pamilya, komunidad, bansa at mundo.

Anu-ano na ang mga Alam Mo?

Bago mo pag-aralan ang modyul na ito, subukan mo munang sagutan ang simpleng pagsusulit sa ibaba upang matukoy mo kung anu-ano na ang nalalaman mo tungkol sa paksa.

Isulat sa patlang ang titik ng tamang sagot.

- _____ 1. Isang uri ito ng salitang ginagamit na pantawag sa tao, hayop, bagay, pook o kalidad.
 - a. panghalip
 - b. pangngalan
 - c. pandiwa
 - d. pang-uri
- _____ 2. Salitang ginagamit na pamalit sa pangngalan.
 - a. pang-uri
 - b. pang-abay
 - c. panghalip
 - d. pandiwa
- _____ 3. Salitang naglalarawan sa pangngalan o panghalip.
 - a. pang-uri
 - b. pangatnig
 - c. pangngalan
 - d. pandiwa
- _____ 4. Salitang nagpapahayag ng kilos, karanasan, pangyayari o kondisyon.
 - a. pang-abay
 - b. pandiwa
 - c. pang-uri
 - d. pangatnig

- _____ 5. Salitang naglalarawan o nagdadagdag sa kahulugan ng pandiwa, pang-uri o pang-abay.
- a. panghalip
 - b. pangatnig
 - c. pang-abay
 - d. pang-uri
- _____ 6. Salitang ginagamit upang pagdugtungin ang iba pang salita.
- a. pangatnig
 - b. pangngalan
 - c. pang-uri
 - d. panghalip
- _____ 7. Grupo ng mga salitang nagpapahayag ng buong diwa.
- a. parirala
 - b. pangungusap
 - c. sugnay
 - d. talata
- _____ 8. Uri ng pangungusap na binubuo ng isang sugnay na makapag-iisa.
- a. payak
 - b. tambalan
 - c. hugnayan
 - d. batayan
- _____ 9. Isang uri ito ng pangungusap na binubuo ng dalawang sugnay na makapag-iisa at pinagdurugtong ng pangatnig.
- a. payak
 - b. tambalan
 - c. hugnayan
 - d. batayan
- _____ 10. Isang uri ng pangungusap na binubuo ng isang sugnay na makapag-iisa at isa o higit pang sugnay (clause) na di makapag-iisa. Ang mga sugnay ay pinagdurugtong ng pangatnig.
- a. payak
 - b. tambalan
 - c. hugnayan
 - d. simple

- _____ 11. Alin sa mga sumusunod ang halimbawa ng hugnayang pangungusap?
- a. May kapayapaan ako sa aking sarili.
 - b. Ayaw ko ng digmaan.
 - c. Magastos ang mga digmaan sapagkat lubha itong nakasisira ng mga buhay at ari-arian.
 - d. Pagkatapos ng digmaan, maraming mga ari-arian ang nasira.
- _____ 12. Alin sa mga sumusunod ang totoo tungkol sa hugnayang pangungusap?
- a. Ipinakikita nang malinaw ng hugnayang pangungusap kung anu-anong mga kaisipan ang pinakamahalaga.
 - b. May isa lamang sugnay na di makapag-iisa.
 - c. May dalawa o higit pang sugnay na di makapag-iisa.
 - d. Hindi ginagamitan ng pangatnig ang hugnayang pangungusap.

B. Basahin ang talata sa ibaba. Bilugan ang mga hugnayang pangungusap dito.

Pagkatapos ng *People Power Revolution* noong 1986, nagbago ang buhay sa Pilipinas. Bago nangyari ang rebolusyong ito, kimi at tahimik ang mga Pilipino. Kailangan pang mamatay si Ninoy Aquino bago magising ang mga tao sa mahabang pagkakaidlip. Ngayon , iniisip ko kung ano ang maaaring naganap sakaling naging iba ang mga pangyayari. Sa bandang huli, nagpapasalamat ako na ang lahat ay natapos sa ganoong paraan. Hindi ko maubos maisip tumira sa isang bansang walang kapayapaan.

Kamusta? Nasagutan mo ba nang maigi ang mga tanong? Ihambing ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 41.

Kung tama lahat ng iyong mga sagot, magaling! Ipinakikita nito na marami ka nang alam tungkol sa paksa. Maaari mo pa ring pag-aralan ang modyul upang pagbalik-aralan ang iyong mga nalalaman. Maaaring may dagdag na kaalaman ka pang mapulot dito.

Kung mababa ang iyong nakuha, huwag malungkot. Para sa iyo ang modyul na ito. Tutulungan ka nitong maintindihan ang mahahalagang kaalamang magagamit mo sa pang-araw-araw na pamumuhay. Kung pag-aaralan mo ito nang mabuti, malalaman mo rin ang mga sagot sa pagsusulit at marami pang iba. Handa ka na ba?

Maaari ka nang pumunta sa susunod na pahina upang simulan ang Aralin 1.

Ang Sining ng Pagsulat ng mga Pangungusap

Makatutulong sa iyo ang araling ito na maunawaan kung ano ang pangungusap. Ituturo rin nito kung gaano kahalaga ang mga pangungusap sa pagpapahayag ng iyong mga ideya at saloobin. Ilalarawan nito ang mga bahagi ng pangungusap, gayundin ang iba't ibang uri at gamit nito.

Basahin ang komik istrip sa ibaba upang malaman mo ang kahalagahan ng pangungusap sa pang-araw-araw na buhay ng tao.

Walang inililihim sina Marie at Theresa sa isa't isa...kahit ang kanilang pinakanatatagong sikreto. Isang araw, nakita nila ang taong hinahangaan ni Theresa...

Nakita mo ba sa kwento nina Marie at Theresa kung paano makatutulong ang mga pangungusap na maiwasan ang pagtatalo at pag-aaway dahil nasasabi natin nang maayos ang nais nating ipahayag?

Subukan Natin Ito

Tukuyin kung anong uri ng salita ang mga sumusunod. Isulat sa patlang ang **P** kung ito ay pangngalan, **H** kung panghalip, **U** kung pang-uri, **A** kung pang-abay, at **D** kung pandiwa.

- _____ 1. Kapayapaan
- _____ 2. Tahimik
- _____ 3. Bukas
- _____ 4. Tayo
- _____ 5. Barilin
- _____ 6. Baril
- _____ 7. Magulo
- _____ 8. Dito
- _____ 9. Sila
- _____ 10. Takbo

Ihambing ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 41. Nakuha mo ba nang tama ang mga sagot? Kung oo, magaling! Kung hindi, huwag mabahala. Maaari mo pa ring ipagpatuloy ang aralin, subalit siguraduhin mong babasahin ito nang maingat upang mas higit mong maunawaan.

Tandaan Natin

- ♦ Ang **pangngalan** ay salitang ginagamit para sa tao, hayop, bagay, lugar o kalidad (*Judy, aso, bag, atbp.*).
- ♦ Ang **panghalip** ay salitang ginagamit na pamalit sa pangngalan upang maiwasan ang pag-uulit-ulit nito sa pangungusap (*siya, ito, ako, atbp.*).
- ♦ Ang **pang-uri** ay salitang naglalarawan ng pangngalan o panghalip (*maganda, mapayapa, maayos, atbp.*).

- ♦ Ang **pandiwa** ay salitang nagpapakita ng kilos, karanasan, pangyayari o kondisyon (*lakad, takbo, ay, atbp.*).
- ♦ Ang **pang-abay** ay salitang naglalarawan o nagdadagdag kahulugan sa pandiwa, pang-uri o kapwa pang-abay (*kahapon, dito, parati, atbp.*).

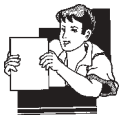

Subukan Natin Ito

Tingnan ang mga salita sa ibaba. Tukuyin kung anong bahagi ng pananalita ang bawat isa.

1. matematika _____
2. atin _____
3. maganda _____
4. takbo _____
5. ngayon _____
6. Brenda _____
7. sila _____
8. puti _____

Ihambing ang iyong sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 41. Nasagutan mo ba nang tama ang lahat ng mga tanong? Kung oo, magaling! Kung hindi pagbalik-aralan mo ang gawain. Pagkatapos, magtungo sa sunod na bahagi ng aralin.

Alamin Natin

Ang mga pangungusap ay binubuo ng mga salitang may iba't ibang gamit (pangngalan, panghalip, pandiwa, atbp.). Kapag pinagsama-sama ang mga salitang ito, makabubuo tayo ng pahayag na may diwa. Karaniwan itong nagsisimula sa malaking titik.

Halimbawa: Lubos na mapayapa ang EDSA Revolution. (Nagsisimula sa malaking titik ang unang salita ng bawat pangungusap.)

Maaaring magtapos ng tuldok (.), tandang-pananong (?) o tandang-pandamdang (!).

Halimbawa: Lubos na mapayapa ang EDSA Revolution. Nandoon ka ba sa rally? Wow, talagang kahanga-hanga ito!

Nagsasaad ang pangungusap kung sino o ano ang gumagawa ng isang bagay. Mayroon itong simuno at panaguri.

Ang **simuno** ay kung sino o ano ang pinag-uusapan sa pangungusap. Maaaring itong isang pangngalan o panghalip.

Halimbawa: Ang *EDSA Revolution* ay lubos na mapayapa.

Sa pangungusap sa itaas, simuno ang **EDSA Revolution** sapagkat ito ang pinag-uusapan sa pangungusap.

Nagsasabi naman ang **panaguri** tungkol sa simuno. Kalimitang itong pandiwa. Sa ibinigay na halimbawa, lubos na mapayapa ang panaguri. Nagsasabi ito tungkol sa simuno.

Subukan Natin Ito

Tukuyin at salungguhitan ang simuno sa mga sumusunod na pangungusap.

1. May kapayapaan ako sa aking sarili.
2. Hindi ako nakikipag-away sa aking mga kapatid.
3. Ayaw kong magkaroon ng mga kaaway.
4. Tahimik ang aming komunidad.
5. Ang *People Power Revolution* ay naganap noong 1986.

Ihambing ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 42. Tama bang lahat ang mga ito? Kung oo, magaling! Kung hindi, magsanay kang muli bago ka magtungo sa sunod na bahagi ng aralin.

Tandaan Natin

- ◆ Upang matukoy ang simuno ng pangungusap, hanapin muna ang pandiwa. Pagkatapos, gumawa ng tanong sa pamamagitan ng paglalagay ng “ano” o “sino” sa harapan ng pandiwa. Ang sagot sa tanong na ito ang tumatayong simuno ng pangungusap.
- ◆ Maaaring payak o tambalan ang simuno. Ang **payak na simuno** ay isang pangngalan o panghalip lamang na walang kasamang salitang naglalarawan.

Halimbawa: Napakatahimik ng aming komunidad. (*Ang buong simuno ay “ang aming komunidad” at ang payak ay “komunidad” lamang.*)

- ◆ Ang **tambalang simuno** naman ay payak na simunong binubuo ng higit sa isang pangngalan o panghalip.

Halimbawa: Nagtutulung-tulong ang **United Nations** at iba pang mga **organisasyong internasyonal** sa pagpapanatili ng kapayapaan sa mundo. (*Ang mga pangngalang bumubuo ng tambalang simuno ay “United Nations” at “organisasyong internasyonal.”*)

Subukan Natin Ito

Tukuyin at salungguhitan ang panaguri sa mga sumusunod na pangungusap.

1. Libu-libong tao ang dumalo sa *EDSA Revolution*.
2. Pagkakaisa at kooperasyon ang kinakailangan sa pagkakaroon ng kapayapaan.
3. Sumisira ng buhay at ari-arian ang mga digmaan.
4. Mahirap makamit ang kapayapaan.
5. Mapayapa akong nakikitungo sa lahat.

Ihambing ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 42. Mataas ba ang nakuha mo? Kung hindi, pagbalik-aralan ang mga bahaging hindi mo gaanong naintindihan bago ka lumipat sa sunod na aralin.

Tandaan Natin

- ◆ Katulad ng simuno, maaaring payak o tambalan ang panaguri. Ang payak na panguri ay pandiwang nagsasaad kung ano ang ginagawa ng simuno.

Halimbawa: Sumisira ng buhay ang mga digmaan. (*Ang buong panaguri rito ay “sumisira ng buhay.” Ang payak na panaguri naman ay ang pandiwang “sumisira.”*)

- ◆ Ang **tambalang panaguri** ay may higit sa isang pandiwang nagsasaad ng ginagawa ng simuno.

Halimbawa: **Gumugulo** at **sumisira** sa buhay ang mga digmaan ng mga tao. (Ang mga pandiwang bumubuo ng tambalang panaguri ay “gumugulo” at “sumisira.”)

Magbalik-aral Tayo

Ngayong alam mo na kung ano ang pangungusap, at pamilyar ka na sa mga bahagi nito gayundin sa kanilang mga gamit, subukan mong sagutan ang pagsasanay sa ibaba.

Basahin ang mga sumusunod na pangungusap. Salungguhitan ng isang beses ang simuno at dalawang beses ang panaguri. Tukuyin kung payak o tambalan ang mga ito. Isulat sa patlang ang **PS** para sa payak na simuno o **TS** para sa tambalan. Isulat din ang **PP** para sa payak na panaguri at **TP** para sa tambalan.

- _____ 1. Pinakamapayapang pag-aalsa ang *EDSA Revolution*.
- _____ 2. Pagkakaisa at kooperasyon ang kailangan sa pagkakaroon ng kapayapaan.
- _____ 3. Dapat tayong magtrabaho at gumawa ng ating mga tungkulin sa pagkakaroon ng mapayapang komunidad.
- _____ 4. Makakamit ang kapayapaan ng isipan kung wala tayong kaaway.
- _____ 5. Dapat magmahalan at kumalinga sa isa't isa ang mga miyembro ng pamilya.

Ihambing ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 42. Tama bang lahat ang mga ito? Kung oo, magaling! Maaari ka nang magpatuloy. Kung hindi, pagbalik-aralan ang mga bahaging hindi mo gaanong naintindihan bago ka magtungo sa sunod na bahagi ng aralin.

Tandaan Natin

- ◆ Tinatawag na **pangatnig** ang mga salitang ginagamit sa pagdurugtong ng tambalang simuno at panaguri sa pangungusap.

Halimbawa: Pagkakaisa **at** kooperasyon ang kailangan sa pagkakaroon ng kapayapaan. (*Ang pangatnig na “at” ang nagdurugtong sa mga salitang “pagkakaisa” at “kooperasyon” na bahagi ng tambalang simuno.*)

- ◆ Kailangang magmahal **at** kumalinga sa isa’t isa ang mga miyembro ng pamilya. (*Ang pangatnig na “at” ay nagdurugtong ng mga salitang “magmahal” at “kumalinga” na bahagi ng tambalang panaguri.*)

Bukod sa “at,” may iba pang mga pangatnig na maaaring gamitin. Kabilang sa mga ito ang **pero, subalit, ngunit, kung, dahil, kasi, kaya, kung kaya, pagkatapos, habang, sapagkat, bago, habang, kung saan, paano, minsan, kaysa, hanggang, noon, samantala, kapwa...at, parehong...at, hindi...ni, hindi lamang...kundi, nang, nang sa gayon, datapat, atbp.**

Subukan Natin Ito

Ang mga sumusunod ay mga halimbawa ng tambalang simuno at panaguri. Tukuyin ang pangatnig na ginamit sa bawat isa. Pagkatapos, gumawa ng mga pangungusap na ginagamitan ng mga bahaging nabanggit.

1. pag-ibig at kapayapaan

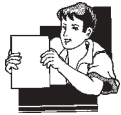
2. guluhin at sirain

3. hindi lamang mga tao kundi pati ang kanilang mga ari-arian

4. maging sa oras ng kapayapaan o digmaan man

5. hindi si Marcos ni ang kanyang mga kaibigan

Ikuhambing ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 42. Tama bang lahat ang mga ito? Sigurado akong nakuha mo nang wasto ang mga kasagutan.

Alamin Natin

Tulad ng simuno at panaguri, may iba't ibang uri ng pangungusap. Maaari itong maging payak, tambalan o hugnayan. Ang **payak na pangungusap** ay may isang sugnay na makapag-iisa. Ang **sugnay na makapag-iisa** ay grupo ng mga salitang nagtutulung-tulong at naglalaman ng simuno at panaguri. Maaari itong makatayong mag-isa o kaya'y maintindihan nang walang kakailanganing tulong.

Halimbawa: Hindi ako sang-ayon sa digmaan. (Ang simuno ay “ako” at ang panaguri ay “di sang-ayon sa digmaan.”) Ang aking mga magulang ay sumali sa rally sa EDSA noong 1986. (Sumali sa rally ang sugnay na makapag-iisa ang aking mga magulang.” Ang simuno nito ay “aking mga magulang” at ang panaguri ay “sumali.”)

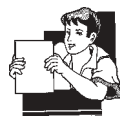

Subukan Natin Ito

Salungguhitan ang sugnay na makapag-iisa sa bawat payak na pangungusap. Pagkatapos, tukuyin kung ito ay simuno o panaguri ng sugnay.

1. Pitong taon pa lamang ako nang maganap ang *EDSA Revolution*.
2. Napakahirap makamit ang kapayapaan sa mundo.
3. Makapagdudulot ang digmaan ng labis na kalungkutan sa mga tao.
4. Napanood mo ba ang sineng *In Love and War*?
5. Nagsasabi sa atin ang kasaysayan ng mga epektong dulot ng digmaan.

Ihambing ang iyong sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 43. Ano ang iyong nakuhang iskor?

Alamin Natin

Ngayong alam mo na ang tungkol sa payak na pangungusap, handa ka nang malaman kung ano ang tambalang pangungusap.

- ♦ Ang tambalang pangungusap ay may dalawa o higit pang sugnay na makapag-iisa. Pinagdurugtong ang mga ito ng mga pangatnig tulad ng: at, ngunit, datapwat, pero, subalit, kaya, o, ni.

Halimbawa: Lubhang magastos ang mga digmaan at nagdudulot ito ng pagkasira ng buhay at ari-arian. (*Ang pangungusap na ito ay binubuo ng dalawang sugnay na makapag-iisa: "Lubhang magastos ang mga digmaan" at "Nagdudulot ito ng pagkasira ng buhay at ari-arian." Pinagdurugtong ang mga ito ng pangatnig na "at," subalit maaari rin silang tumayong mag-isa. Maiintindihan natin ang dalawang sugnay na ito kahit pinaghiwalay pa sila. Halimbawa, "Lubhang magastos ang mga digmaan" isa nang kumpletong pangungusap gayundin ang "Nagdudulot ang mga ito ng pagkasira ng buhay at ari-arian."*)

- ◆ Hindi makapagdudulot ng mabuti ang mga digmaan kanino man subalit patuloy pa rin ang mga tao sa pagsasagawa nito. (*Sa halimbawang ito, ang mga sugnay na makapag-iisa ay: “Hindi makapagdudulot nang mabuti kanino man ang mga digmaan”. “Patuloy pa rin ang mga tao sa pagsasagawa nito.” Ang dalawang sugnay na ito ay kapwa maaaring tumayo nang mag-iisa.*)

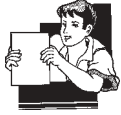

Subukan Natin Ito

Bumuo ng tambalang pangungusap sa pamamagitan ng pagtugma ng sugnay na makapag-iisa sa Hanay A at sugnay na di makapag-iisa sa Hanay B. Isulat sa patlang ang titik ng tamang sagot.

Hanay A	Hanay B
_____1. Walang gustong magkaroon ng digmaan	a. dahil nakasisira ito ng buhay at ari-arian.
_____2. Ang digmaan ay di nakapagdudulot ng mabuti kanino man	b. kapag ito ay tahimik.
_____3. Bago umalis si Marcos patungong Estados Unidos	c. nang umalis na ang diktador.
_____4. Ang bansa ay magiging mas maunlad	d. mukhang di mapakali ang ang mga Filipino.
_____5. Ang demokrasya ay naibalik sa bansa	e. pero mayroon pa rin nito ang mga tao.

Ihambing ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 44.

Alamin Natin

Ang **hugnayang pangungusap** ay may isang sugnay na makapag-iisa at isa o higit pang sugnay na di makapag-iisa. Ang **sugnay na di makapag-iisa** ay hindi maaaring tumayo nang mag-isa. Kailangang may kakabit itong sugnay na makapag-iisa upang maintindihan. Kalimitan itong nagsisimula sa **pagkatapos, kahit na, dahil, bago, paano, kung, kaysa, na, hanggang, nang, kung saan, habang, upang, kapag.**

Halimbawa: Pagkatapos ng digmaan, maraming ari-arian ang nasira. (Ang sugnay na makapag-iisa ay “maraming ari-arian ang nasira.” Maaaring itong tumayong mag-isa at di na nangangailangan ng iba pang mga salita upang maunawaan. Subalit ang “Pagkatapos ng digmaan” ay di makapag-iisa dahil hindi ito mauunawaan kung hindi kakabitan ng iba pang mga salita. Ito ang sugnay na di makapag-iisa at nagsisimula sa pangatnig na “pagkatapos.”)

Upang makamit natin ang kapayapaan sa mundo, kailangan nating matutong tumanggap sa isa’t isa. (Ang sugnay na makapag-iisa ay “kailangan nating matutong tumanggap sa isa’t isa,” samantalang ang sugnay na di makapag-iisa ay “upang makamit natin ang kapayapaan sa mundo.”)

Subukan Natin Ito

Salungguhitan ang sugnay na makapag-iisa at bilugan ang sugnay na di makapag-iisa sa bawat hugnayang pangungusap.

1. Naibalik sa bansa ang demokrasya pagkatapos ng *EDSA Revolution*.
2. Habang nagdaraan ang mga taon, lalong lumalapit ang mga tao sa pagkamit ng pandaigdigang kapayapaan.
3. Kapag may kapayapaan ang tao sa kanyang sarili, maaari siyang mamuhay nang mapayapa kasama ang iba.
4. Bago ako makapamuhay nang mapayapa kasama ang iba, kailangang ko muna ng kapayapaan sa aking sarili.

5. Kung saan may pagmamahal, naroon ang kapayapaan.

Ihambing ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 44. Tama bang lahat ito? Nakasisiguro akong nakuha mo nang wasto ang mga sagot.

Tandaan Natin

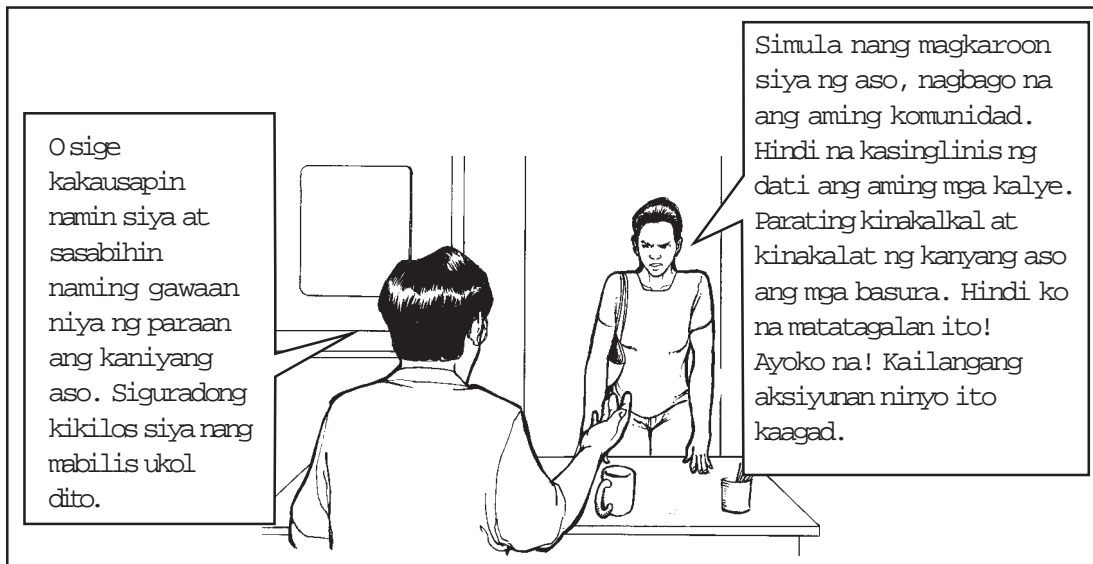
- ♦ May isa lamang sugnay na makapag-iisa ang payak na pangungusap.
- ♦ May dalawa o higit pang sugnay na makapag-iisa ang tambalang pangungusap.
- ♦ May isang sugnay na makapag-iisa at isa o higit pang sugnay na di makapag-iisa ang hugnayang pangungusap.

Basahin Natin Ito

Basahin ang komik istrip sa ibaba tungkol sa kawalan ng kapayapaan sa isang komunidad at ang mga epekto nito sa mga naninirahan doon.

Subukan Natin Ito

Ang komik istrip na iyong binasa ay nagpapakita kung paano magagamit sa pangaraw-araw na pakikipag-usap ang iba't ibang uri ng pangungusap. Matutukoy mo ba kung alin sa mga ito ang payak, tambalan o hugnayan?

Payak na Pangungusap	Tambalang Pangungusap	Hugnayang Pangungusap

Ikumpara ang mga sagot mo sa aking mga sagot.

Payak na Pangungusap	Tambalang Pangungusap	Hugnayang Pangungusap
<ul style="list-style-type: none"> ◆ Nais kong magsampa ng reklamo laban sa kapitbahay kong si G. Ilagan. ◆ Tungkol saan? ◆ Hindi na kasinglinis ng dati ang aming mga kalye. ◆ Parating kinakalkal at kinakalat ng kaniyang aso ang mga basura. ◆ Hindi ko na matatagalan ito. ◆ Ayoko na! ◆ O sige. ◆ Siguradong kikilos siya nang mabilis tungkol dito. ◆ Hello? ◆ Maaari bang makausap si G. Ilagan? ◆ Ako si G. Ilagan. ◆ Sino po sila? ◆ Ito ang inyong Kapitan ng Barangay. ◆ Gusto ko lamang kayong makausap tungkol sa inyong asong inirereklamo ni Gng. Ilao. ◆ Ano ang tungkol sa aking aso, Sir? 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Uutusan ko ang aming kasambahay na linisin ang kalat nito at sisiguraduhin kong hindi ito makalalabas ng aming bakuran. ◆ Okay, makararating ito. ◆ Sana'y maging maganda ang araw ninyo ngayon, sir, at paalam din sa inyo. ◆ Kakausapin namin siya at sasabihin naming gawan niya ng paraan ang kaniyang aso. 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Simula nang magkaroon siya ng aso, nagbago na ang aming komunidad. ◆ Siyanga pala, pakiabot kay Gng. Ilao ang aking paumanhin. ◆ Higit sa lahat, hindi ba mas mabuti kung sama-sama tayong mamumuhay nang mapayapa?

Payak na Pangungusap	Tambalang Pangungusap	Hugnayang Pangungusap
<ul style="list-style-type: none"> ◆ Sabi ni Gng. Ilao na nagkakalat ng basura ang inyong aso kung saan-saan. ◆ Totoo ho ba ito? ◆ Hindi ko alam na nagkakalat pala si Mousse. ◆ Huwag kayong magalala. ◆ Nagpapasalamat ako na hindi ninyo minasama ang aking sinabi. ◆ Okay lang. ◆ Ayokong maging sanhi ng gulo. ◆ Paalam. 		

Tingnan nating mabuti ang mga halimbawa ng iba't ibang uri ng pangungusap. Ang “Nais kong magsampa ng reklamo laban sa kapitbahay kong si G. Ilagan” ay payak na pangungusap dahil binubuo ito ng isang sugnay na makapag-iisa. Sa nasabing pangungusap ang “Nais kong magsampa ng reklamo” ay may buong diwa kaya’t naiintindihan ito.

Tambalang pangungusap ang “Uutusan ko ang aming kasambahay na linisin ang kalat nito at sisiguraduhin kong hindi siya makalalabas ng aming bakuran”. Binubuo ito ng dalawang sugnay na makapag-iisa at pinagdurugtong ng pangatnig na “at.” Ang mga sugnay na makapag-iisa na bumubuo ng pangungusap na ito ay “Uutusan ko ang aming kasambahay na linisin ang kalat nito” at “sisiguraduhin kong hindi siya makalalabas ng aming bakuran.”

Ang “Simula nang magkaroon siya ng aso, nagbago na ang aming komunidad” ay pangungusap na hugnayang binubuo ng isang sugnay na makapag-iisa at isang sugnay na di makapag-iisa. Sa nasabing pangungusap, ang “Simula nang magkaroon siya ng aso” ay sugnay na di makapag-iisa dahil hindi nito kayang tumayong mag-isa, wala itong buong diwa. Ang “Nagbago na ang aming komunidad” ay sugnay na makapag-iisa dahil mayroon itong buong diwa.

Alamin Natin ang Iyong mga Natutuhan

- A. Pagtambalin ang mga nasa Hanay A at ang mga nasa Hanay B. Isulat ang titik ng tamang sagot sa patlang.

Hanay A	Hanay B
___1. pangngalan	a. Uri ng salitang ginagamit na pantawag sa tao, hayop, bagay, lugar o kalidad.
___2. panghalip	b. Uri ng salitang naglalarawan ng pangngalan o panghalip
___3. pang-uri	c. Uri ng salitang ginagamit na pamalit sa pangngalan
___4. pandiwa	d. Uri ng salitang nagsasaad ng kilos, karanasan, pangyayari o kondisyon
___5. pang-abay	e. Uri ng salitang nagdurugtong ng tambalang simuno at panaguri, gayundin ng tambalan at hugnayang pangungusap
___6. pangatnig	f. Uri ng salitang naglalarawan o nagdaragdag kahulugan sa pandiwa, pang-uri o isa pang pang-abay

Hanay A

- _____1. Pangungusap
- _____2. Batayang Pangungusap
- _____3. Simuno
- _____4. Panaguri
- _____5. Payak na Simuno
- _____6. Tambalang Simuno
- _____7. Payak na Panaguri
- _____8. Tambalang Panaguri
- _____9. Sugnay na Makapag-iisa
- _____10. Sugnay na Di-makapag-iisa
- _____11. Payak na Pangungusap
- _____12. Tambalang Pangungusap
- _____13. Hugnayang Pangungusap

Hanay B

- a. Sugnay na di kayang tumayo nang nag-iisa
- b. Pangungusap na may isang sugnay na makapag-iisa at dalawa o higit pang sugnay na di-makapag-iisa
- c. Grupo ng mga salitang nagtutulung-tulong na may simuno at panaguri
- d. Pangungusap na may iisang sugnay na makapag-iisa
- e. Panaguring may higit sa isang pandiwang nagsasaad ng ginagawa ng iisang simuno
- f. Grupo ng mga salitang nagpapahayag ng buong diwa
- g. Pandiwang nagsasabi kung anong ginagawa ng simuno
- h. Bahagi ng pangungusap na nagsasaad kung sino o ano ang gumagawa ng isang bagay
- i. Payak na simunong binubuo ng higit sa isang pangngalan o panghalip
- j. Bahagi ng pangungusap na nagsasaad kung ano o sino ang gumagawa ng isang bagay
- k. Isang pangngalan o panghalip sa buong simuno na hindi kasama ang mga salitang naglalarawan dito
- l. Bahagi ng pangungusap na nagsasaad tungkol sa simuno
- m. Pangungusap na may dalawa o higit pang sugnay na makapag-iisa

B. Sabihin kung payak, tambalan o hugnayan ang pangungusap. Isulat sa patlang ang **P** para sa payak, **T** para sa tambalan at **H** para sa hugnayan.

- ___1. Isang bagay ang kapayapaan na hindi hinihiling.
- ___2. Nawa'y magkaroon ng kapayapaan sa mundo at nawa'y magsimula ito sa akin.
- ___3. Nagmumula ang kapayapaan sa kalooban ng isang tao.
- ___4. Kung ikaw ay may kapayapaan sa iyong sarili, madali para sa iyo ang makitungo nang payapa sa iba.
- ___5. Kailangang ibahagi sa lahat ang kapayapaan.

Ihambing ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pp. 44–45. Tama bang lahat ang iyong mga kasagutan? Kung oo, magaling! Ibig sabihin, naunawaan mong mabuti ang aralin. Maaari ka nang magtungo sa susunod na leksiyon. Kung may mali naman sa iyong mga sagot, pagbalik-aralan mo muna ang mga ito bago ka magtungo sa Aralin 2.

Tandaan Natin

- ◆ Ang pangungusap ay grupo ng mga salitang nagpapahayag ng buong diwa.
- ◆ May tatlong uri ng pangungusap:
 - 1. payak – binubuo ng isang sugnay na makapag-iisa
 - 2. tambalan – binubuo ng dalawa o higit pang sugnay na makapag-iisa
 - 3. hugnayan – binubuo ng isang sugnay na makapag-iisa at isa o higit pang sugnay na di-makapag-iisa

Paggawa ng Sarili mong Hugnayang Pangungusap

Pagkatapos mong pagbalik-aralan ang mahahalagang impormasyon tungkol sa pangungusap, handa mo nang pagtuunan ng pansin ang hugnayang pangungusap. Matututuhan mo sa araling ito kung ano ang pagkakaiba ng hugnayang pangungusap sa payak at tambalan. Upang malaman kung gaano karami ang natutuhan mo sa nakaraang aralin, sagutan ang mga sumusunod na gawain.

Pag-aralan ang dalawang bersiyon ng pag-uusap nina Marie at Theresa. Ano ang napansin mo?

Pansinin na mas maganda ang daloy ng unang pag-uusap. Higit na nauunawaan ang mga sinabi at mas maayos ito dahil sa paggamit ng hugnayang pangungusap. Nais mo rin bang makapagsalita nang kasinghusay ng mga tauhan sa dayalog?

Tandaan Natin

- ♦ Ang **hugnayang pangungusap**, hindi tulad ng tambalang, ay binubuo ng di-parehong mga sugnay. Ang mga ito ay “di-pantay” dahil ang isa sa kanila ay makapag-iisa (sugnay na makapag-iisa) at ang isa o higit pa ay hindi (sugnay na di makapag-iisa). Maaari itong ihalintulad sa relasyon ng mga magulang at anak. Maaaring mabuhay na mag-isa ang mga magulang, samantalang di kayang gawin ito ng anak at kailangan ang tulong ng mga magulang upang mabuhay.

Halimbawa:

Tambalang Pangungusap:	Ang kapayapaan ay isang bagay na iyong nililikha at ito rin ay iyong ginagawa.
---------------------------	--

(Sa halimbawa, “Ang kapayapaan ay isang bagay na iyong nililikha” at “ito rin ay iyong ginagawa” ay dalawang payak na pangungusap na magkahiwalay at pinagdurugtong ng pangatnig na “at.” Pareho itong sugnay na makapag-iisa dahil kapwa sila makatatayong mag-isa. Samakatuwid, ang pangungusap na ito ay tambalang.)

Hugnayang Pangungusap:	Kung may kapayapaan ka sa iyong sarili, magiging madali para sa iyo ang makitungo nang mapayapa sa ibang tao.
---------------------------	---

(Dito, ang sugnay na “Kung may kapayapaan ka sa iyong sarili” ay di kayang makapag-isa. Ito ay sugnay na di-makapag-iisa. Makatatayong mag-isa ang sugnay na “magiging madali para sa iyo ang makitungo nang mapayapa sa ibang tao”. Ito ay sugnay na makapag-iisa. Samakatuwid, hugnayang pangungusap ito sapagkat binubuo ito ng isang sugnay na makapag-iisa at isang di-makapag-iisa.)

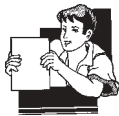
Pag-isipan Natin Ito

Batay sa mga natutuhan mo tungkol sa hugnayang pangungusap, gawin mo ang susunod na pagsasanay.

Salungguhitan ang sugnay na makapag-iisa at bilugan ang di-makapag-iisa sa mga hugnayang pangungusap sa ibaba.

1. Kahit na tungkulin ng pamahalaang panatilihin ang kapayapaan at kaayusan sa bansa, kinakailangan ding tumulong ang mga tao.
2. Mula nang matanggal si Suharto sa pagka-pangulo, hindi na muling bumalik sa dati ang Indonesia.
3. Kung saan may kapayapaan, doon may pagmamahalan.
4. Dahil sa digmaan, maraming buhay ang nawala.
5. Pagkakaisa at kooperasyon ang kailangan kung nais matamo ang kapayapaan.

Ihambing ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pp. 45–46. Nakuha mo ba nang tama ang lahat? Kung oo, magaling! Maaari ka nang magtungo sa sunod na bahagi ng aralin. Kung hindi naman, araling muli ang bahaging di mo gaanong naintindihan bago ka pumunta sa sunod na paksa.

Alamin Natin

May malaking pagkakaiba ang **hugnayang pangungusap** sa payak o tambalang pangungusap dahil ipinakikita nito kung aling kaisipan ang higit na mahalaga.

Halimbawa: *Kahit na tungkulin ng pamahalaang panatilihin ang kapayapaan at kaayusan sa bansa, kinakailangan din tumulong ang mga tao.*

Kung ang pangungusap sa itaas ay sinulat na:

Tungkulin ng pamahalaang panatilihin ang kapayapaan at kaayusan sa bansa subalit kailangan ding tumulong ng mga tao.

...magiging mahirap para sa mambabasang malaman kung alin sa mga ibinigay na impormasyon ang pinakamahalaga para sa iyo. Subalit kung gagamit ng pangatnig na “kahit na” sa simula ng unang sugnay, magiging maliwanag na ang pagtulong ng mga tao ay hindi kasinghalaga ng tungkulin ng gobyernong mapanatili ang kapayapaan at kaayusan.

Subukan Natin Ito

Pagtambalin ang mga sugnay sa Hanay A at Hanay B upang makabuo ng hugnayang pangungusap. Isulat ang titik ng tamang sagot sa patlang.

Hanay A

- ___1. Kung makakapamuhay tayo ng mapayapa kahit isang araw lang
- ___2. Posible ang kapayapaan sa mundo
- ___3. Kung gagawa ng paraan ang mga tao
- ___4. Magiging maliwanag ang bukas
- ___5. Magkakaroon ng kapayapaan sa mundo

Hanay B

- a. ang kapayapaan ay darating
- b. kung ilalagay mo ang pag-ibig sa iyong puso
- c. kapag magsisimulang mamuhay nang tama ang lahat
- d. kung ating lulutasin nang mapayapa ang ating mga suliranin
- e. maaari tayong magtulungan na mapanatili ang kapayapaan

Ihambing ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 46. Nakuha mo ba lahat ng tamang sagot? Kung oo, magaling! Maaari ka nang lumipat sa sunod na bahagi ng aralin. Kung hindi, pagbalik-aralan muli ang hindi mo gaanong naintindihan bago ka magtungo sa sunod na aralin.

Alamin Natin ang Iyong mga Natutuhan

- A. Tingnan ang mga sumusunod na kasabihan ng mga kilalang tao tungkol sa kapayapaan at digmaan. Bahagi ang mga ito ng hugnayang pangungusap.

Tukuyin ang pangatnig na ginamit sa bawat isa. Isulat ito sa patlang. Pagkatapos, salungguhitan ang sugnay na makapag-iisa at bilugan ang sugnay na di-makapag-iisa.

- _____ 1. Kapag nagsasalita ang mga kalalakihan tungkol sa pagtatanggol, parati nilang sinasabing pinoprotektahan nila ang mga kababaihan at mga bata, ngunit hindi nila tinatanong ang mga ito kung ano ang kanilang iniisip.

— Pat Schroeder

- _____ 2. Hangga't hindi ka nagkakaroon ng kapayapaan sa iyong sarili, hindi ka makokontento sa kung anumang meron ka.

— Doris Mortman

- _____ 3. Kapag natagpuan mo ang kapayapaan sa iyong sarili, magiging isang uri ka ng taong makakapamuhay nang mapayapa kasama ang iba.

— Peace Pilgrim

- _____ 4. Hindi magiging matatag ang pandaigdigang kapayapaan hanggat hindi magkaroon ng kapayapaan ng kalooban upang maging matatag ito.

— Peace Pilgrim

- _____ 5. Dahil nagsimula ang digmaan sa isipan ng mga tao, sa isipan din ng mga tao kailangang maitaguyod ang mga tanggulan ng kapayapaan.

— Anonymous

_____ 6. May alitan sa isa't isa ang mga tao sapagkat ang bawat tao ay may galit sa kaniyang sarili.

— Francis Meehan

_____ 7. Kung mayroon lamang musika at palabas ang kapayapaan tulad ng kaguluhan, mawawala na ang digmaan.

— Sophie Kerr

_____ 8. Titigil ang digmaan kung makababalik lamang ang patay.

— Stanley Baldwin

_____ 9. Kung may boses sa mga pambansa at pandaigdigang usapin ang mga kababaihan, matitigil na ang digmaan magpakailanman.

— Augusta Stowes-Gullen

B. Gamitin ang mga sumusunod na sugnay na makapag-iisa upang makasulat ng hugnayang pangungusap tungkol sa digmaan at kapayapaan.

1. Nang mga nakaraang taon...
2. Nang sumiklab ang Ikalawang Digmaang Pandaigdig...
3. Pagkatapos ng napakaraming taon...
4. ...sa pamamagitan ng mapayapang paraan.
5. ...hangga't hindi mo natututuhang magmahal ng iyong kapwa.

Ihambing ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pp. 46–47. Nakuha mo ba nang tama ang mga ito? Sigurado akong oo. Maaari ka nang lumipat sa sunod na aralin.

Tandaan Natin

- ◆ Binubuo ang hugnayang pangungusap ng isang sugnay na makapag-iisa at isa o higit pang sugnay na di makapag-iisa.
- ◆ Ang sugnay na makapag-iisa ay grupo ng mga salitang nagtutulung-tulong at naglalaman ng simuno at panaguri.
- ◆ Ang sugnay na di-makapag-iisa ay sugnay na walang diwa kahit mag-isa. Kailangan itong idugtong sa sugnay na makapag-iisa upang maintindihan ito. Kalimitan din itong nagsisimula sa mga pangatnig tulad ng: *pagkatapos, kahit, dahil, bago, paano, hanggang, nang, kung saan, kung, habang*.

Paggawa ng Talatang may Hugnayang Pangungusap

Ngayong nakagawa ka na ng sarili mong hugnayang pangungusap, handa ka nang harapin ang mas mahirap na gawain, ang paggamit ng hugnayang pangungusap sa talata. Alam mo ba kung kailan gagamitin sa talata ang hugnayang pangungusap at kung bakit? Kung oo, magaling! Kung hindi naman, huwag mag-alala. Tatalakayin sa araling ito ang tungkol dito at marami pang iba. Matututuhan mo rin kung paano magsulat ng sariling talata gamit ang hugnayang pangungusap.

	<p>Noong Pebrero 1986, isang pag-aalsa ang nangyari sa mga kampo militar sa Lunsod Quezon. Humarap ang Pangulong Ferdinand Marcos sa isang matinding pagtutol pagkatapos ng labintatlong taon ng batas militar. Tiwala si Marcos na mananalo siya at ipinahayag niya ang pagdaraos ng pampanguluhang halalan...Sa mga huling araw ng Pebrero, lumikas si Marcos ng bansa at si Corazon Aquino ang tumayo bilang legal na Pangulong-halal ng Pilipinas.</p>
	<p>May mga pag-aalsang naganap sa mga kampo militar sa Lunsod Quezon. Humarap sa matinding pagtutol si Pangulong Ferdinand Marcos. Tiwala si Marcos at ipinahayag ang pagdaraos ng halalang pampanguluhan...lumikas si Marcos sa bansa at si Corazon Aquino ang tumayo bilang legal na Pangulong-halal ng Pilipinas.</p>

Ngayon, alin sa mga talumpati sa itaas ang sa tingin mo ang mas mabuting pinakikinggan? Kung ako ang iyong tatanungin, ang una ang mas mabuting pinakikinggan. Bakit? Dahil mas madaling intindihin ang una kaysa sa pangalawang talumpati. Gumagamit ito ng mga hugnayang pangungusap na mas nagiging madali ang pag-iintindi at mas mabuting pinakikinggan.

Pag-isipan Natin Ito

Nakasulat sa ibaba ang dalawang talatang naglalarawan ng ilang pangyayaring nagbunsod sa 1986 *People Power Revolution* sa Pilipinas. Ito ang pinakamapayapang rebolusyon sa kasaysayan ng daigdig. Pansinin na binubuo lamang ng payak at tambalang mga pangungusap ang unang talata, samantalang gumagamit ng hugnayan ang ikalawa. Alin sa palagay mo ang mas mainam basahin at pakinggan?

Talata 1

Noong Pebrero 1986, may mga pag-aalsang naganap sa mga kampo militar sa Lunsod Quezon. Humarap sa isang matinding pagtutol ang Pangulong Ferdinand Marcos pagkatapos ng labintatlong taon ng batas militar. Tiwala si Marcos na mananalo siya kung kaya ipinahayag niya ang pagdaraos ng pampanguluhang halalan. Si Corazon Aquino, asawa ng yumaong Benigno Aquino Jr., ay tumakbo laban sa kaniya sa ilalim ng partidong LABAN, akronim para sa Lakas ng Bayan (*People Power*). Gumawa si Marcos ng mga pandaraya upang manalo, at ilan sa mga tagapagtala ng boto ng pamahalaan ay iniwan ang kanilang tungkulin bilang protesta. Ang *Catholic Bishops Conference* ng Pilipinas ay nagpalabas ng pahayag na binasa sa buong bansa. Idineklara nito na tungkulin ng mga taong magprotesta nang mapayapa. Sinundan ito ng pagdedeklara ng hukbong sandatahan na si Gng. Aquino ang totoong nagwagi sa halalan. Malalaking demonstrasyon ang isinagawa ng mga taong nakakamisetang dilaw ang naganap sa pangunahing lunsod bilang pagsuporta kay Gng. Aquino. Sa mga huling araw ng Pebrero, lumikas si Marcos ng bansa at si Corazon Aquino ang tumayo bilang legal na Pangulong-halal ng Pilipinas.

Talata 2

Mga pag-aalsa ang naganap sa mga kampo militar sa Lunsod Quezon. Naharap sa matinding pagtutol si Pangulong Ferdinand Marcos. Tiwala si Marcos at ipinahayag ang pagdaraos ng pampanguluhang halalan. Si Corazon Aquino, asawa ng yumaong Benigno Aquino Jr., ay tumakbo laban sa kaniya sa ilalim ng partidong LABAN, akronim para sa Lakas ng Bayan (*People Power*). Gumawa si Marcos ng mga pandaraya at marami sa mga tagapagtala ng boto ng pamahalaan ang iniwan ang kanilang gawain bilang protesta. Ang *Catholic Bishops Conference* ng Pilipinas ay nagpalabas ng pahayag. Idineklara nila na ang mga tao ay may tungkuling magprotesta nang mapayapa. Sinundan ito ng pagdedeklara ng hukbong sandatahan na si Gng. Aquino ang totoong nagwagi sa halalan. Malalaking demonstrasyon ang isinagawa ng mga taong nakakamisetang dilaw ang naganap sa pangunahing lunsod bilang pagsuporta kay Gng. Aquino. Lumisan si Marco ng bansa at si Corazon Aquino ang pumalit sa kaniya bilang legal na Pangulong-halal ng Pilipinas.

Alin sa mga talata ang mas mainam basahin at pakinggan? Kung ako ang tatanungin, mas mainam ang ikalawa. Bakit? Dahil ginagamitan ito ng mga hugnayang pangungusap na nagpadaloy nang mas maayos sa mga pangungusap. Mas mabuti nitong naipahayag ang mga kaisipan. Maayos na naidugtong sa isa't isa ang mga pangungusap. Hindi ito tulad ng mga pangungusap sa unang talata kung saan waring lumulundag ang mga ito mula sa isang kaisipan patungo sa isa pa.

Tandaan Natin

Ang **talata** ay lupon ng mga pangungusap na naglililang ng isang paksa. Matatagpuan ang pangunahing paksang ito sa isang pangungusap na kung tawagin ay **paksang pangungusap**.

Halimbawa: Noong Pebrero 1986, may mga pag-aalsang naganap sa mga kampo militar sa Lunsod Quezon. (Ito ang paksang pangungusap ng talatang ginamit sa naunang gawain. Ito ang paksang ipinaliliwanag ng buong talata tungkol sa *EDSA Revolution*.)

Kalimitan, ang unang pangungusap sa talata ang nagiging paksang pangungusap, ngunit hindi palagi. Lahat ng iba pang pangungusap sa talata ay kailangang ipaliwanag, linawin o ilarawan ang kaisipan sa paksang pangungusap. Mahalaga rin ang huling pangungusap sa talata dahil dito kalimitang inuulit ang kaisipang ipinahayag sa paksang pangungusap.

Subukan Natin Ito

Gawing mas maayos ang talata sa ibaba sa pamamagitan ng pagapapalit ng ilang pangungusap sa hugnayan pangungusap. Gamitin nang hindi hihigit sa tatlong beses ang mga pangatinig sa kahon sa ibaba.

pagkatapos	paano	kaya
kahit na	kung	hanggang
habang	nang	kung saan
sapagkat	noong	ngunit
bago	kaysa	

Noong Agosto 1896, natuklasan ng mga prayleng Kastila ang balak ng Katipunan. Napilitang kumilos kaagad ang mga pinuno nito. Naganap ang mga pag-aalsa sa iba't ibang probinsiya sa paligid ng Maynila. Nagbunsod sa hukbong rebolusyonaryo ang malalakas na atake ng mga Kastila na magtago sa kabundukan. Noong Disyembre 1897, isang kasunduan ang naganap sa pagitan ng mga Pilipino at Kastila. Binayaran ng malaking halaga si Emilio Aguinaldo at pinayagang magtungo sa Hong Kong kasama ang iba pang mga pinuno. Nangako rin ng reporma ang mga Kastila. Mabagal ang pagpapatupad ng mga reporma. May mga maliliit na grupo ng mga rebeldeng walang tiwala sa mga Kastila ang hindi nagsuko ng kanilang mga armas. Lumala ang paglalaban.

Ihambing ang iyong ginawang talata sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pp. 48–49. Kung hindi ka siguradong nagawa mo ito nang tama, maaari mong tanungin ang iyong *Instructional Manager* o *Facilitator*.

Alamin Natin ang Iyong mga Natutuhan

Pagkatapos pag-aralan ang gamit ng hugnayang pangungusap sa talata, handa ka na para sa susunod na gawain.

Sumulat sa ibaba ng isang talatang binubuo ng lima hanggang pitong pangungusap. Gamiting paksa ang “Digmaan at Kapayapaan.” Siguraduhing magamit ang natutuhan sa aralin sa pamamagitan ng paglalagay ng mga hugnayang pangungusap sa iyong talata.

Ipakita ang iyong talata sa iyong *Instructional Manager* o *Facilitator*. Kung wala ang mga ito, maaari kang komunsulta sa isang taong magaling magsulat sa Filipino. Maaari siyang kaibigan, kapamilya, kaklase o katrabaho.

Tandaan Natin

- ◆ Nakatutulong ang mga hugnayang pangungusap na maging mas maliwanag ang mga talata. Nagbibigay ito ng kaayusan sa daloy ng mga pangungusap sa talata.

Dito nagtatapos ang ating modyul. Binabati kita. May natutuhan ka ba ritong kapakipakinabang? Nakasulat sa ibaba ang buod ng mga mahahalagang nilalaman nito upang higit mong matandaan.

Ibuod Natin

Itinuturo sa atin ng modyul na ito na:

- ◆ Ang pangungusap ay lipon ng mga salitang nagpapahayag ng buong diwa.
- ◆ May tatlong uri ng pangungusap. Ito ang mga sumusunod:
 1. payak;
 2. tambalan; at
 3. hugnayan
- ◆ Binubuo ang tambalang pangungusap ng dalawang sugnay na makapag-iisa.
- ◆ Ang hugnayang pangungusap ay binubuo ng isang sugnay na makapag-iisa at isa o higit pang sugnay na di-makapag-iisa.
- ◆ Tumutulong ang hugnayang pangungusap upang maging higit na malinaw ang mensahe ng talata. Nagdudulot ito ng kaayusan sa daloy ng mga pangungusap sa talata.

Anu-ano ang mga Natutuhan Mo?

- A. Pag-aralan ang susunod na talata. Tukuyin kung ang mga pangungusap dito ay **payak**, **tambalan** o **hugnayan**. Isulat ang mga sagot sa patlang.

(1) Si Agapito Aquino, kapatid ni Benigno, ay nagpunta sa Radio Veritas na pag-aari ng simbahan at pinakiusapan ang mga taong protektahan ang mga rebelde. (2) Nang sumapit ang hatinggabi, may 10,000 katao sa EDSA na sumisigaw ng “Cory! Cory! Cory!” (3) Nang makalipas ang ilang oras, inulit ni Cardinal Sin sa Radio Veritas ang panawagan para sa suporta. (4) Nagdagsaan sa EDSA ang di mabilang na tao. (5) Nang dumating ang umaga, nag-uumapaw sa tao ang EDSA.

Pangungusap 1: _____

Pangungusap 2: _____

Pangungusap 3: _____

Pangungusap 4: _____

Pangungusap 5: _____

- B. Ngayon, subukang ayusin ang talata sa ibaba sa pamamagitan ng paggamit ng mga pangatnig sa kahon. Gamitin lamang nang minsan ang bawat pangatnig.

subalit	habang
	kung
nang	pagkatapos

Lunes ng umaga, sa ganap na alas-sais, isang pormasyon ng mga *helicopter gun ship* ang nagtungo sa Kampo Crame. Walang magawa ang malalaking grupo ng mga tao sa EDSA upang pigilan ang pagsalakay mula sa himpapawid. (1) _____ lumipas ang ilang minuto, sumama sa mga rebelde ang mga *gun ship*. Nang umaga ring iyon, nakuha ng mga rebelde ang pangunahing *broadcasting complex* ng pamahalaan sa Lunsod Quezon. Nabago ang mga pangyayari.

(2) _____ dumating ang Pebrero 23. Nakipag-usap sa Embahador ng Pilipinas sa Washington ang Sekretarya ng Estados Unidos na si George Schultz.

(3)_____ Hindi bababa si Marcos sa pagka-Pangulo, maaaring magkaroon ng digmaang sibil sa Pilipinas. Nakatanggap din si Marcos ng mensahe kay Pangulong Reagan na siya, ang kaniyang pamilya at malalapit na kaibigan ay maaaring manirahan sa Estados Unidos.

Pagsapit ng Martes ng umaga, Pebrero 25, halos ang buong hukbong sandatahan ng Pilipinas ay mapayapang tumiwalag kay Marcos bilang suporta kay Cory Aquino. (4)_____ Nanunumpa sina Aquino at Laurel sa Club Filipino bilang bagong pangulo at pangalawang pangulo, gayundin ang ginagawa ni Marcos sa Malakanyang. Ipinakita pa sa telebisyon ang panunumpa ni Marcos (5)_____ panandalian lamang ito. Naputol kaagad ito pagkatapos simulan.

- C. Ayusin ang binigay na talata sa pamamagitan ng pagpapalit ng mga pangungusap sa hugnayang pangungusap. Gamitin ang mga pangatnig na nasa loob ng kahon ng iyong komposisyon. Maari mong dagdagan ng mga salita para mas magiging madali ang pag-intindi mo sa iyong talata. Puwede mo ring gamitin ng higit sa isa ang mga pangatnig:

Mula	sa	Kahit
Nang	hanggang	

May 88 republika ang dating Uniong Soviet. Nakamit ng unang tatlong Baltic na bansa ang kanilang kalayaan. Ginamit din ng Estonia, Lithunasia at Latvia ang ganitong pamamaraan. Napagpasiyahan ng popular na kilusan na gumamit ng mapayapang paraan sa pagkamit ng kasarinlan. Kinuha ng Hukbong Sandatahan ang mga sandata upang pigilan ang mga demonstrasyon. Tinupad ng mga demonstrador ang mapayapang disiplina. Isang mahalagang sanhi ng mga kaso ay ang *political pressure* sa Uniong Soviet. Inilunsad ng ibang mga bansang Europa at demonstrasyon para sa mga kilusang Baltic at ibang mababait na estado.

Ihambing ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pp. 48–49. Kung tama ang mga ito, magaling! Marami kang natutuhan sa modyul na ito. Maaari ka nang lumipat sa sunod na modyul.

Kung marami ka namang pagkakamali, kailangan mong pag-aralang muli ang modyul. Sigurado akong makukuha mo rin ang mga tamang sagot.

Batayan sa Pagwawasto

A. Anu-ano na ang mga Alam Mo? (pp. 2–4)

A. 1. b	6. a	11. c
2. c	7. b	12. c
3. a	8. a	
4. b	9. b	
5. c	10. c	

B. Kailangang bilugan ang mga sumusunod na pangungusap sa talata.

1. Pagkatapos ng *People Power Revolution* noong 1986, nagbago ang buhay sa Pilipinas.
2. Bago nangyari ang rebolusyong ito, kimi at tahimik ang mga Pilipino.
3. Kailangan pang mamatay si Ninoy Aquino bago magising ang mga tao sa mahabang pagkaidlip.

B. Aralin 1

Subukan Natin Ito (pahina 7)

1. P	6. P
2. U	7. U
3. A	8. A
4. H	9. H
5. D	10. D

Subukan Natin Ito (pahina 8)

1. pangngalan	5. pang-abay
2. panghalip	6. pangngalan
3. pang-uri	7. panghalip
4. pandiwa	8. pang-uri

Subukan Natin Ito (pahina 9)

1. Ako
2. Ako
3. Ako
4. Ang aming komunidad
5. Ang People Power Revolution

Subukan Natin Ito (pahina 10)

1. ang dumalo sa *EDSA Revolution*
2. ang kinakailangan sa pagkakaroon ng kapayapaan
3. sumisira ng buhay at ari-arian
4. mahirap makamit
5. mapayapang nakikitungo sa lahat

Magbalik-aral Tayo (pahina 11)

1. Pinakamapayapang pag-aalsa (PP) ang *EDSA Revolution* (PS).
2. Pagkakaisa at kooperasyon (TS) ang kailangan sa pagkakaroon ng kapayapaan (PP).
3. Dapat tayong (PS) magtrabaho at gumawa ng ating tungkulin sa pagkakaroon ng mapayapang komunidad (TP).
4. Makakamit ang kapayapaan ng isipan (PS) kung wala tayong kaaway (PP).
5. Dapat magmahalan at kumalinga sa isa't isa (TP) ang mga miyembro ng pamilya (PS) .

Subukan Natin Ito (pp. 12–13)

1. at	4. maging...o
2. at	5. hindi...ni
3. hindi lamang...kundi pati	

Maaaring magkakaiba ang mga pangungusap sa gawaing ito. Ipawasto ang iyong sagot sa iyong *Instructional Manager* o *Facilitator*.

Subukan Natin Ito (pahina 14)

Ang mga sumusunod ay mga sugnay na makapag-iisa.

1. Pitong taon pa lamang ako nang naganap ang EDSA Rebolusyon – sinasabi ang gulang ng nagsasalita nang maganap ang EDSA rebolusyon.
2. Napakahirap makamit ang kapayapaan sa mundo – inilalarawan ang pangangalan, “pandaigdigang kapayapaan.”
3. Makapagdudulot ang digmaan ng labis na kalungkutan sa mga tao ang digmaan.
4. Napanood mo ba ang sineng *In Love and War*? – tatanungin sa iyo kung anu-ano ang nagawa mo at di mo pa nagagawa.
5. Nagsasabi sa atin ang kasaysayanng mga epektong dulot ng digmaan.

Ang mga sumusunod ay simuno ng mga ibinigay na pangungusap.

1. Ako	4. mo
2. kapayapaan	5. kasaysayan
3. digmaan	

Ang mga sumusunod ay panaguri ng mga ibinigay na pangungusap.

1. pitong taon pa lamang – nagsasabi ng edad ng nagsasalita nang maganap ang *EDSA Revolution*
2. napakahirap makamit – naglalarawan ng simunong “kapayapaan”
3. makapagdudulot ng labis na kalungkutan sa mga tao – nagsasabi ng epekto ng digmaan sa mga tao
4. napanood ang sineng *In Love and War* – nagtatanong kung ano ang iyong nagawa o di nagawa
5. nagsasabi sa atin ng mga epektong dulot ng digmaan – inilalarawan ang paksang “kasaysayan”

Subukan Natin Ito (pahina 15)

1. a	4. b
2. e	5. c
3. d	

Subukan Natin Ito (pp. 16–17)

1. Naibalik sa bansa ang demokrasya (pagkatapos ng *EDSA Revolution*).
2. (Habang nagdaraan ang mga taon), lalong lumalapit ang mga tao sa pagkamit ng pandaigdigang kapayapaan.
3. (Kapag may kapayapaan ang tao sa kaniyang sarili), maaari siyang mamuhay nang mapayapa kasama ang iba.
4. (Bago ako makapamuhay nang mapayapa kasama ang iba), kailangang may kapayapaan muna ako sa aking sarili.
5. (Kung saan may pagmamahal), naroon ang kapayapaan.

Alamin Natin ang Iyong mga Natutuhan (pp. 23–25)

A. Set A

1. a	4. d
2. c	5. f
3. b	6. e

Set B

1. f	8. e
2. h	9. c
3. j	10. a
4. l	11. d
5. k	12. m
6. i	13. b
7. g	

- B. 1. **P** – binubuo ito ng isang sugnay na makapag-iisa lamang, “Isang bagay ang kapayapaan na hindi hinihiling.”
2. **T** – binubuo ito ng dalawang sugnay na makapag-iisa: “Nawa’y magkaroon ng kapayapaan sa mundo” at “nawa’y magsimula ito sa akin.” na pinagdurugtong ng pangatnig na “at”
3. **P** – binubuo ito ng isang sugnay na makapag-iisa lamang: Nagmumula ang kapayapaan sa kalooban ng isang tao.
4. **H** – binubuo ito ng isang sugnay na di makapag-iisa, may kapayapaan ka sa iyong sarili” na pinangungunahan ng pangatnig na “kung” at isang sugnay na makapag-iisa, “madali para sa iyo na makitungo nang payapa sa iba”
5. **P** – binubuo ito ng isa sugnay na makapag-iisa lamang, “Kailangang ibahagi sa lahat ang kapayapaan.”

C. Aralin 2

Pag-isipan Natin Ito (pahina 28)

Matatagpuan sa ibaba ang mga sugnay na makapag-iisa sa mga ibinigay na pangungusap. (Kailangan itong salungguhitan ng mag-aaral.)

1. Kinakailangan ding tumulong ang mga tao.
2. Hindi na muling bumalik sa dati ang Indonesia.
3. doon may pagmamahal
4. Maraming buhay ang nawala
5. Kailangan ang pagkakaisa at kooperasyon.

Matatagpuan sa ibaba ang mga sugnay na di-makapag-iisa sa mga ibinigay na pangungusap. (Kailangang bilugan ito ng mga mag-aaral).

1. Kahit na tungkulin ng pamahalaang panatilihin ang kapayapaan at kaayusan sa bansa
2. Mula nang matanggal si Suharto sa pagka-pangulo
3. Kung saan may kapayapaan

4. Dahil sa digmaan
5. kung nais matamo ang kapayapaan

Subukan Natin Ito (pahina 29)

1. e	4. c
2. d	5. d
3. a	

Alamin Natin ang Iyong mga Natutuhan (pp. 30–31)

1. Kapag	6. sapagkat
2. Hangga't	7. Kung
3. Kapag	8. kung
4. hangga't	9. Kung
5. Dahil	

Nasa ibaba ang mga sugnay na makapag-iisa sa mga ibinigay na kasabihan. (Kailangang salungguhitan ang mga ito ng mga mag-aaral.)

1. parati nilang sinasabing pinoprotektahan nila ang mga kababaihan at mga bata, ngunit hindi nila tinatanong ang mga ito kung ano ang kanilang iniisip
2. hindi ka makukontento sa kung anumang meron ka
3. magiging isang uri ka ng taong makakapamuhay nang mapayapa kasama ang iba
4. hindi magiging matatag ang pandaigdigang kapayapaan
5. sa isipan din ng mga tao kailangang maitaguyod ang mga tanggulan ng kapayapaan
6. May alitan sa isa't isa ang mga tao
7. mawawala na ang digmaan
8. titigil ang digmaan
9. matitigil na ang digmaan magpakailanman

Nasa ibaba ang mga sugnay na di makapag-iisa sa mga ibinigay na kasabihan. (Kailangan itong bilugan ng mag-aaral.)

1. Kapag nagsasalita ang mga kalalakihan tungkol sa pagtatanggol
 2. Hangga't hindi ka nagkakaroon ng kapayapaan sa iyong sarili
 3. Kapag natagpuan mo ang kapayapaan sa iyong sarili
 4. Magkaroon ng kapayapaan ng kalooban hangga't ang sapat na bilang sa atin upang maging matatag ito
 5. Dahil nagsimula ang digmaan sa isipan ng mga tao
 6. Sapagkat may alitan sa kaniyang sarili ang bawat tao.
 7. Kung mayroon lamang musika at palabas ang kapayapaan tulad ng digmaan.
 8. kung makababalik ang patay
 9. Kung may boses ang mga kababaihan sa mga pambansa at pandaigdigang usapin
- B. Maaaring magkakaiba ang mga sagot sa pagsusulit na ito. Ipawasto ang iyong mga sagot sa iyong *Instructional Manager* o *Facilitator*.

D. Aralin 3

Subukan Natin Ito (pahina 36)

Maaaring iba ang iyong talata kaysa nasa ibaba. Siguraduhin lamang na nasunod mong mabuti ang mga pamantayan sa pagsulat ng hugnayang pangungusap.

Halimbawang talata:

Pagkatapos malaman ng mga prayleng Kastila ang tungkol sa plano ng Katipunan noong 1896, napilitang kumilos kaagad ang mga pinuno nito. Naganap ang mga pag-aalsa sa iba't ibang probinsya sa paligid ng Maynila. Dahil sa malalakas na pag-atake ng mga Kastila, napilitan ang mga hukbong rebolusyonaryo na magtago sa mga kabundukan. Pagkatapos maganap ang kasunduan sa pag-itan ng mga Pilipino at Kastila noong Disyembre 1897,

binayaran ng malaking halaga si Emilio Aguinaldo at pinayagang magtungo sa Hong Kong kasama ang iba pang mga pinuno. Nangako rin ng reporma ang mga Kastila subalit mabagal ang pagpapatupad nito. Dahil dito, may mga maliliit na grupo ng mga rebeldeng walang tiwala sa pangako ng mga Kastila ang hindi nagsuko ng kanilang mga armas. Bunga nito, lumala ang paglalaban.

E. Anu-ano ang mga Natutuhan Mo? (*pp. 39–40*)

- A. 1. Tambalan – Binubuo ito ng dalawang sugnay na makapag-iisa: “Si Agapito Aquino, kapatid ni Benigno, ay nagpunta sa Radio Veritas na pag-aari ng simbahan” at pinakiusapan niya ang mga taong protektahan ang mga rebelde” na pinagdurugtong ng pangatnig na “at.”
 2. Hugnayan – Binubuo ito ng isang sugnay na di-makapag-iisa, “sumapit ang hatinggabi,” na pinangungunahan ng pangatnig na “nang” at isang sugnay na makapag-iisa, “may 10,000 katao sa EDSA na sumisigaw ng ‘Cory! Cory! Cory!’”
 3. Hugnayan – Binubuo ito ng isang sugnay na di-makapag-iisa, “makalipas ang ilang oras,” na pinangungunahan ng pangatnig na “nang” at isang sugnay na makapag-iisa, “inulit ni Cardinal Sin sa Radio Veritas ang panawagan para sa suporta.”
 4. Payak – Binubuo ito ng isang sugnay na makapag-iisa, “Nagdagsaan sa EDSA ang hindi mabilang na tao.”
 5. Hugnayan – Binubuo ito ng isang sugnay na di-makapag-iisa, “dumating ang umaga,” na pinangungunahan ng pangatnig na “Nang” at isang sugnay na makapag-iisa, “ang EDSA ay nag-uumapaw sa tao.”
- B. 1. Pagkatapos 4. Habang
 2. Nang 5. Subalit
 3. Kung

- C. Maaring magkaka-iba ang mga sagot sa pagsasanay na ito. Talakayin ito kasama ang iyong *Instructional Manager* o *Facilitator*.

Mula sa 88 republika ng Uniong Soviet, unang nakamit ng tatlong Baltic na bansa ang kanilang kalayaan. Sa Estonia, Lithuania at Latvia, napagdesisyunan ng mga popular na kilusan na gumamit ng mapayapang pamamaraan upang makamit ang kasarinlan. Kahit na kinuha ng Uniong Soviet ang mga sandata para pigilan ang demonstrasyon, tinupad ng mga demonstrador ang mapayapang disiplina. Isang mahalagang sanhi ng mga kaso ang “*political pressure*” sa Uniong Soviet. Inilunsad ng ibang mga bansang Europa at demonstrasyon para sa mga kilusang Baltic at ibang mababait na bansa.

Talahuluganan

Hugnayang Pangungusap Pangungusap na may isang sugnay na makapag-iisa at isa o higit pang sugnay na di-makapag-iisa

Paksang Pangungusap Pangungusap sa talata na nagsasaad ng pangunahing kaisipang ipinahahayag sa talata

Pang-abay Salitang naglalarawan o nagdadagdag kahulugan sa pandiwa, pang-uri o kapwa pang-abay. Ang mga halimbawa ay *bukas, dito, parati*.

Pang-uri Salitang naglalarawan ng pangngalan o panghalip. Ang mga halimbawa ay *maganda, mapayapa* at *maayos*

Panaguri Nagsasaad ng tungkol sa simuno. Karaniwan itong pandiwa

Pandiwa Salitang nagsasaad ng kilos, karanasan, pangyayari o kondisyon. Ang mga halimbawa nito ay *lakad, takbo, ay*.

Pangatnig Salitang ginagamit upang pagdutungin ang tambalang simuno at tambalang panaguri sa pangungusap. Ang mga halimbawa ay *at, ngunit, o*.

Panghalip Salitang ginagamit bilang pamalit sa pangngalan upang maiwasan ang pag-uulit sa pangungusap. Ang mga halimbawa nito ay *siya, ito, kami*.

Pangngalan Salitang ginagamit na ngalan ng tao, hayop, bagay, lugar. Ang mga halimbawa ay *Judy, aso, bag*.

Pangungusap Grupo ng mga salitang nagpapahayag ng buong diwa

Payak na Panaguri Pandiwang nagsasaad ng ginagawa ng simuno

Payak na Pangungusap Pangungusap na may isa lamang sugnay na makapag-iisa

Payak na Simuno Isang pangngalan o panghalip sa buong pangungusap na di kasama ang mga salitang naglalarawan dito

Simuno Sino o anong pinag-uusapan sa pangungusap. Maaari itong pangngalan o panghalip.

Sugnay na di-makapag-iisa Sugnay na di kayang tumayong mag-isa

Sugnay na makapag-iisa Grupo ng mga salitang may simuno at panaguri, at maaaring tumayong mag-isa

